

del P. Val, ha quedat bastant la creença en encantades o fades, que anomenen evasivament *senyores*, i són sobretot dones d'aigua, adscrites a fonts i gorgues. Em contaven a la Vall de Gallinera: «a la Font de Benimarcoc hi ha una *sejóra enkantà*, amb una serp i un *bou* encantats» (1963) Fonts «de la Senyora» o Coves «de la Senyora» n'hi ha a bastants llocs, i sempre ve d'una encantada: *La Font de la sejóra* a l'Alcova, 1961 (ja esmentada en GGRV); potser al *Mas de les sejóretes de don guán* del mateix terme, el nom ja no li ve d'això. A l'article CANT (II, 484b24ss.) em refereixo a d'altres, una a Sentís (alt Flamicell).

Senyora és la papallona a Blanes, segons Griera, i a Santanyi (*AlcM*), però crec que les explicacions semàntiques que s'empesquen Griera i Bahr no valen, i que pròpiament significava 'fada' o 'bruixa', d'acord amb la documentació folklòrica sobre els noms de la papallona que aporta Bahr mateix (*RIEB* xxvii, 84, 85), p. ex. bc. *sorgindera* 'papallona' de *sorgin* 'bruixa'. També *senyoreta* 'papallonet' men. 'espiadimonis' (val. *AlcM*, §§ 8-9; però també ho conec d'altres bandes). En el mar es degué dir de les mítiques sirenes: «La Cambra de la *Senyora*», nom d'una caverna en la costa mallorquina, que Costa desvià per usar-la en la seva creació poètica d'una llegenda de la noble donzella ofegada (*Agre de la T.*, *IdOr*, 132.1, 140.5).

Figues de coll de dama anomenem a Bna. les d'una mena molt fina i de coll allargat; però, en forma més netament catalana, en diuen *de coll de senyora* (Ross, 1960) i ho sento a un home fill del Gironès (St. Jordi Desvalls) però que viu en el Maresme oriental (p. ex. a Sta. Susanna, 1967), ho sé des de jove

Senyorada Senyoralla (Lab., *DAG*). *Senyoram Senyorança Senyoràs* (1645, *DAG*). *Senyoratge* (1240, *DAG*), «se tenia per mal mirent al rey e a tota sa cort, en quant longament l'avia lextat per altre *senyoratge*», «sil bisbe e lo capitol no guardaven lo espital e sos béns, que los pròmens de aquella ciutat ho aguessen guardar e defendre, e que depuxes lo bisbe no y hagué negun *senyoratge*», Lull (*Merav.* II, 116; III, 169); i versos de Pere Marc (*DAG*). *Senyorea* men. *Senyoret*: els llauradors val. l'usen com a adj. amb el sentit de 'pedant, pretensió': «açò de dir 'Villanova de Castelló' és massa *senyoret*, mosatros diem: el camí de Castelló» St. Joan de l'Énova (1962). *Senyorot. Senyorongó Consenyor*.

Senyorejar de vegades intr. «la rahon del hom és molt mellor e pus noble forma que totes les altres, e és *senyorajant* al moviment de les altres», Lull (*Meravelles*, *NCL* III, 18). Més corrent és que sigui tr. (o usat absolutament): «aquest enfant En Jacme --- que ben avia ja 20 ans --- levàsse rey, e *senyorejà* la terra, e més mans a garrejar ab En G. de Moncada e ---», Desclot (§ 11, *NCL* II, 63.17); «Dos volers són que natura seguexen / --- / --- fan mal o bé atracen / segons qual d'ells en l'altre ha domini: / quant la rahó l'apetit *senyoreja* / és natural del hom tota sa obra», Ausiàs xciv, 5e; «só vengut de la mia terra, dexant lo servir de mon rey e senyor, aquell qui *senyoreja* la Scòcia», JoMartorell (*Ag.* I, 217). *Senyorejant. Senyo-*

rejador

Senyoria 'la superioritat, el govern'. S'usava tant en el sentit de 'sobirania, propietat' com en el de 'govern, aplec de gent que governa', i menys sovint en el de 'c. u. dels drets senyorials': «drets e *senyories*», doc. ross. de 1249 (*InuLC*); els altres dos apareixen junts en els *CostTort*: «Dementre lo catiu --- de ja re de la reneçó, tota via roman la *senyoria* devés lo senyor --- E *Senyoria* de Tortosa no pot destréyner ne forçar los dits catius --- com lo servu llaguia la paga per pobrea que aja e no per defraudar la *Senyoria* de Tortosa» (Ol., p. 65). Comparem-hi la *Signoria* de Venècia etc. Així també, p. ex., en el *Consolat*, va apareixent en tot el codi amb el sentit de 'l'autoritat, el poder públic': «si mercaders nolejeran nau --- per anar carregar en algun loc, e quant ells seran aquí junts --- on devien carregar, aquí haurà empatxament de *senyoria*, que negú no gos a ---» (§ 147, Pard., p. 161).

Apareix així mateix des de molt antic, en el tractament respectuós *Vostra Senyoria*: «com de la dita fortuna haja jo feta gran mencio --- poria ésser entrerrogat per vostra *senyoria* —E ja quina coza és fortuna?», *AntCanals* (*Scriptio*, *NCL*, 35); també sovint en JoMartorell etc. I veg. en la cita del principi l'ús que en fa OPou.

La forma més comuna de l'adjectiu derivat és *senyorial*, que trobem des del Lacav.: «s, lo que pertany a senyoria: dominicus; fons de terra *senyorial* --- més *senyorial* que altre --- Dret *senyorial* ---». Abans s'havia dit (i no morí del tot, Lab.) en forma semblant a l'it. *signorile*: «los seus homes qui, per rahon de alou, no són tenguts ajudar, ne-l manament *senyoril* aquels excusa», *Commem. de Pere Albert* (S. XIII), *NCL*, 185, igualment *AIEC* I, 332. *Senyorial*, rarament, però sembla haver tingut alguna vida a Cerdanya: a Targasona, prop de Peguera, hi ha el *Prat Senyorial*. De *senyorivol*, no registrat pels diccs. fins a Bulbena i Vogel, en cita *AlcM* un cas en Lull i *senyorivolament* en VCatalà.

Senyoriu, encara que *AlcM* en cita dos casos com a adj. en el S. XIII és rar en català. Realment és ben conegut com a adjectiu en occità antic: «*senboriu* adj.: seigneurial; souverain; exquis»; i en un sentit figurat, semblant a aquest últim, 'esquerp, indòcil als precs', l'usà el nostre Cerveri: «que l reys Jacmes, ab mants, crey que s plevisca / pel Loc de Déu [el Sant Sepulcre, Jerusalem] cobrar e pels turcs tondre, / sol Roma -ls prest, que s fay tan *senyoriva* / que n paron li layc pec ---» (81.7).

Altament només se'n coneixen els nombrosos i ja antics testimonis com a substantiu, en què es tracta quasi sempre d'un abstracte que abraça els drets senyorials o feudals. Ja en un doc. llatinitzant del S. X: «et insuper vobis dono omnes pasturals, aquas et aguals, boschs et meneres, presentia et futura, et piscationes sicut pertinere debent ad nostrum *senyori-vum*» en la confessió feudal de justícies i drets senyorials de St. Joan de Pla-de-corts, en el Vallespir (*RLR* III, 271), datat de 976, que encara que conservat no